

TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHGA OID KLASSIK VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Rahimov Bekzod

Osiyo xalqaro universiteti

O'zbekiston boy tarixiy, madaniy va tabiiy merosi bilan dunyo miqyosida sayyohlarni jalb qiluvchi davlatlar qatorida turadi. Mamlakatning turizm infratuzilmasi ushbu sohaning rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Turizm infratuzilmasi ko'rsatilayotgan xizmatlar, mehmonxona va transport tizimlaridan tortib, ko'ngilochar maskanlar va madaniy obidalarigacha bo'lgan keng qamrovli elementlardan iborat bo'lib, ularning o'zaro bog'liq ravishda ishlashi turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. O'zbekistonning turizm infratuzilmasi sifatini oshirish nafaqat mamlakatning iqtisodiy jihatdan o'sishiga, balki xalqaro maydonda nufuzi ortishiga ham xizmat qiladi. Yaxshi rivojlangan infratuzilma sayyohlarga qulay va xavfsiz sayohat imkoniyatlarini taqdim etadi, bu esa turizm oqimini ko'paytiradi va yangi investitsiyalarni jalb etishga imkon yaratadi.

Bugungi kunda turizm infratuzilmasining rivojlanishiga davlat tomonidan e'tibor kuchaytirilgan bo'lib, bu borada qator strategik dasturlar qabul qilingan. Shu jumladan, 2019-yilning yanvar oyida Prezidentimiz tomonidan imzolangan "O'zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturi" davlat siyosatining muhim bo'limi sifatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish masalalarini o'z ichiga olgan.

Turizm infratuzilmasini rivojlantirish nafaqat yo'llar va mehmonxonalar qurish, balki butun bir iqtisodiy ekotizimni shakllantirish demakdir. Vaqt o'tishi bilan bu jarayonga bo'lgan qarashlar tubdan o'zgardi.

Quyida ushbu sohadagi klassik va zamonaviy yondashuvlarning qiyosiy tahlili keltirilgan.

1-jadval

Klassik va zamonaviy yondashuvlar qiyoslamasi

Xususiyat	Klassik yondashuv	Zamonaviy yondashuv
Maqsad	Sayyohlar sonini ko'paytirish	Daromad va sifatni oshirish
Resurslardan foydalanish	Iste'molchilik (tabiiy resurslar hisobiga)	Regenerativ (tiklanuvchi va ehtiyotkor)

Texnologiya	Minimal (faqat xizmat ko'rsatish)	Maksimal (AI, VR, IoT integratsiyasi)
Transport	Faqat qulaylik	Ekologik toza (elektromobillar, veloyo'laklar)
Arxitektura	Unifikatsiyalashgan (bir xil)	Autentik (mahalliy uslubga mos)

1. Klassik yondashuv: "Ommaviy va miqdoriy rivojlanish"

Klassik yondashuv asosan XX asrning o'rtalaridan boshlab shakllangan bo'lib, u ko'proq ekstensiv (miqdor jihatidan) o'sishga yo'naltirilgan. Sayyohlar oqimini maksimal darajada oshirish va yirik ob'ektlar qurishga qaratilgan.

Asosiy xususiyatlari:

- ✓ Standartlashtirish: Barcha joyda bir xil turdagi mehmonxonalar va xizmatlar (masalan, "all-inclusive" tizimi).
- ✓ Markazlashgan boshqaruv: Davlat tomonidan yirik loyihalarni moliyalashtirish va boshqarish.
- ✓ Atrof-muhitga munosabat: Tabiiy resurslardan foydalanishda ekologik cheklovlar ikkinchi darajali bo'lgan.
- ✓ Infratuzilma: Asosan transport (aeroport, yo'l) va turar joy (yirik mehmonxonalar)ga urg'u berilgan.

Walter Christaller markaziy joylar nazariyasiga asoslanib, turizm markazlari shakllanishini tushuntirgan. Richard W. Butler turistik hududlar hayot sikli modeli (TALC)ni ishlab chiqqan.

2. Zamonaviy yondashuv: "Barqaror va texnologik transformatsiya"

Bugungi kunda turizm infratuzilmasi sifat, ekologiya va texnologiya uchburchagi asosida qurilmoqda. Bu yondashuv turistning individual tajribasi va hududning ekologik muvozanatini saqlashga qaratilgan.

Asosiy yo'nalishlar:

- ✓ Smart (Aqli) Infratuzilma: "Smart City" konsepsiyasi doirasida tezyurar Wi-Fi, navigatsiya tizimlari va raqamli to'lovlar.
- ✓ Barqarorlik (Sustainability): "Yashil" binolar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va chiqindisiz texnologiyalar.

✓ Inklyuzivlik: Imkoniyati cheklangan shaxslar uchun to‘liq qulayliklar yaratish (Accessible Tourism).

✓ Mahalliyashtirish: Yirik mehmonxonalar o‘rniga "Guesthouse"lar, etno-qishloqlar va mahalliy madaniyatni aks ettiruvchi kichik infratuzilma ob’ektlari.

Hozirgi vaqtda infratuzilmani rivojlantirishda quyidagi "Trend"lar ustuvor hisoblanadi:

Glamping: Tabiat qo‘ynida yuqori qulaylikka ega bo‘lgan lagerlar qurish (hashamat va tabiat uyg‘unligi).

MICE-turizm infratuzilmasi: Biznes uchrashuvlar va konferensiyalar uchun ixtisoslashgan texnologik markazlar.

Kreativ klasterlar: Eski sanoat binolarini art-zonalar, muzeylar va kafelarga aylantirish (Gentrifikatsiya).

Klassik yondashuvlar turizm infratuzilmasining asosini yaratdi. Zamonaviy yondashuvlar esa uni yanada samarali, barqaror va innovatsion qiladi. Hozirgi kunda eng samarali model — bu ikkala yondashuvning uyg‘unlashuvi.

Turizm infratuzilmasi bir necha asosiy elementlardan iborat bo‘lib, ular sayyohlarning qulayligi va xavfsizligini ta‘minlashga qaratilgan. Quyida turizm infratuzilmasining asosiy elementlari va ularning turlariga oid qisqacha ma‘lumot beramiz:

1. Transport infratuzilmasi Transport infratuzilmasi har qanday turizm tizimining asosiy qismi hisoblanadi. Sayyohlar manzilgohga yetib borish va u yerda harakatlanishi uchun samarali transport tizimiga muhtoj. O‘zbekistonning milliy aviakompaniyasi "O‘zbekiston havo yo‘llari" va "O‘zbekiston temir yo‘llari" transport tarmoqlarini rivojlantirish orqali mamlakat ichki va tashqi turizm salohiyatini oshiradi. Temir yo‘llar, xalqaro aeroportlar, avtomobil yo‘llari va shaharlararo transport xizmatlari turizm transport infratuzilmasining muhim tarkibiy qismlaridir.

2. Mehmonxona infratuzilmasi. Mehmonxona infratuzilmasi ham turizmning ajralmas qismi hisoblanadi. O‘zbekistonda turli darajadagi mehmonxonalar mavjud bo‘lib, ularning qatoriga mehmonxonalar, motellar, yotoqxonalar, xostellar va turar joylar kiradi. So‘nggi yillarda mehmonxona sanoatini rivojlantirish bo‘yicha davlat tomonidan keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Xalqaro mehmonxona tarmoqlarining kirib kelishi va yangi mehmonxonalarning qurilishi sayyohlarning turli ehtiyojlariga javob beruvchi imkoniyatlarni taqdim etadi.

3. Ko‘ngilochar va madaniy infratuzilma. O‘zbekistonda turizm ko‘plab madaniy obidalar va ko‘ngilochar joylar bilan bog‘liq. Buxoro, Samarqand, Xiva kabi qadimiy shaharlardagi madaniy meros obyektlari dunyo sayyohlarini o‘ziga jalb qiladi. Shuningdek, mamlakat bo‘ylab zamonaviy ko‘ngilochar markazlar, bog‘lar, madaniyat va san‘at

markazlari mavjud. Bu turizm infratuzilmasi turistlar uchunyanada jozibador bo'lishiga hissa qo'shadi.

4. Telekommunikatsiya va axborot infratuzilmasi. Zamonaviy turizmning ajralmas qismi bo'lib, telekommunikatsiya va axborot texnologiyalari hisoblanadi. Internet xizmatlari, mobil aloqa va axborot portallari turistlarga ma'lumot olish, joylarni topish va rezervatsiya qilish imkonini beradi. O'zbekistonda telekommunikatsiya infratuzilmasi rivojlanib borayotgan bo'lib, sayyohlarga yetarli darajada raqamli xizmatlar taqdim etilmoqda.

5. Ekologik turizm infratuzilmasi. O'zbekistonning ekologik turizm infratuzilmasi tabiiy manzaralar va milliy bog'lar orqali rivojlanmoqda. Mamlakatning noyob tabiiy resurslari, masalan, Chotqol milliy bog'i, Buxoro va Qashqadaryo viloyatlaridagi cho'llar va tog'lar sayyohlarni jalb qilmoqda. Shu sababli, ekologik turizm uchun maxsus yo'nalishlar, ekologik qishloqlar va dam olish maskanlari tashkil etilmoqda.

O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha quyidagi dolzarb yo'nalishlar mavjud: Transport tizimining modernizatsiyasi xalqaro va mahalliy transport tizimlarini rivojlantirish sayyohlarning mamlakatga qulay kirib kelishi va mamlakat bo'ylab erkin harakatlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Mehmonxona sanoatining rivojlanishi mehmonxonalar soni va sifati oshirish orqali turistik xizmatlar taklifini kengaytirish rejalashtirilmoqda. Axborot texnologiyalarini rivojlantirish turizm sohasida zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish, masalan, onlayn bron qilish, mobil ilovalar orqali sayohatlarni tashkil qilish, turistlar uchun raqamli xizmatlarni takomillashtirish dolzarb yo'nalish hisoblanadi. Ekologik turizm imkoniyatlarini kengaytirish tabiiy bog'lar, qo'riqxonalar va ekologik dam olish maskanlarining sonini oshirish va ularni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash rejalashtirilgan. Xulosa. O'zbekistonning turizm infratuzilmasini rivojlantirish xalqaro maydonda mamlakatning sayyohlik salohiyatini oshirish uchun muhim hisoblanadi. Transport, mehmonxona, ko'ngilochar va axborot texnologiyalari infratuzilmasining rivojlanishi, shuningdek, ekologik turizm infratuzilmasining kengayishi kelgusida O'zbekistonni yanada jozibador turistik manzil sifatida tanitishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlat tomonidan olib borilayotgan siyosat va strategik rejalar mamlakatning turizm sohasida yuksalishini ta'minlashga qaratilgan.

Adabiyotlar:

1. Джумаева, З.К. (2025). ЗАРУБЕЖНЫЕ МОДЕЛИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ. *БИБЛИОТЕКА ШОХА*, 1 (13).

2. Джумаева, З.К. (2026). ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТЕХНОПАРКОВ В УСЛОВИЯХ ЮЖНОЙ КОРЕИ: УРОКИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА. *Библиотека статей Шоха*, 1 (1), 1032-1034.

3. Jumayeva, Z. Q., & Izatova, N. N. (2025). GLOBALLASHUV SHAROITIDA O 'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI O 'TKAZISHNING MUHIMLIGI. *Modern Science and Research*, 4(6), 492-496.

4. Jumayeva, Z. Q. (2025). IMPLEMENTATION OF TRANSFORMATION PROCESSES IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN UNDER COMPETITIVE CONDITIONS. *AMERICAN JOURNAL OF BUSINESS MANAGEMENT*, 3(6), 57-64.

5. Рузметов, Б. Р., & Жумаева, З. К. (2020). АНАЛИЗ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СРЕДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН. In *Современные проблемы социально-экономических систем в условиях глобализации* (pp. 246-250).

6. Джумаева, З. (2025). НОВАЯ ТЕОРИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА: ЭВОЛЮЦИОННЫЙ ПОДХОД. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (1), 869-873.

7. Джумаева, З. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (1), 483-488.

8. Jumayeva, Z. Q., & Izatova, N. N. (2025). GLOBALLASHUV SHAROITIDA O 'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI O 'TKAZISHNING MUHIMLIGI. *Modern Science and Research*, 4(6), 492-496.

9. Джумаева, З. (2025). НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОТИВАЦИОННЫХ ФАКТОРОВ В РАЗВИТИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (4), 1571-1574.

10. Джумаева, З.К. (2025). РЕАЛИЗАЦИЯ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНЦИИ. *AMERICAN JOURNAL OF BUSINESS MANAGEMENT*, 3 (6), 57-64.

11. Джумаева, З. (2025). ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ МЕСТНЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ С ПОМОЩЬЮ МЕТОДОВ МАРКЕТИНГА. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (4), 105-107.

12. Жумаева, З. К. (2024). Инвестиционная Активность Как Основной Элемент Организационно-Экономического Механизма Маркетинга Территории. *Miasto Przyszłości*, 55, 1411-1417.

13. Джумаева, З. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (1), 483-488.

14. Жумаева, З. К. (2024). Мобильный Маркетинг Как Эффективное Средство Стимулирования Сбыта Товаров И Услуг. *Miasto Przyszłości*, 54, 697-702.

15. Жумаева, З. К. (2024). РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ ИНДУСТРИЙ КАК ФАКТОР РОСТА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ОБЗОР ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.

16. Джумаева, З. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *Международный журнал искусственного интеллекта*, 1 (1), 483-488.

17. Джумаева, З.К., и Гулямова, Н.Г. (2025). О 'ZBEKISTONDA MINTAQANI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH. *ТЕОРИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ВСЕГО МИРА*, 1 (5), 152-159.

18. Жумаева, З. К., & Ахмедова, Ф. Р. (2025). РОЛЬ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(7), 323-330.

19. Jumayeva, Z.Q., & Matkarimov, G. (2025). MINTAQADA FAOL INVESTITSIYA SIYOSATINI IQTISODIYOT TARMOQLARINI O 'SISHIGA TA'SIRI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(6), 205-212.

20. Джумаева, ZQ (2017). ТЕОРИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ НА РЫНКАХ ТРУДА РАЗВИТЫХ СТРАН. *Инновационное развитие*, (4), 64-66.

21. Джумаева, З.К., Мамаджонов, Г.Н. (2024). Пути усиления финансового контроля за использованием средств государственного бюджета. *Европейский журнал бизнес-стартапов и открытого общества*, 4 (1), 61-64.